

УДК 347. 77 (045)

**LEGAL REGULATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE
FIELD OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СФЕРІ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ**

Pikulia T.O. / Пікуля Т.О.*Ph.D. in law, as. prof./к.ю.н., доцент.*

ORCID: 0000-0003-0430-3255

Shornikova S.O./Шорнікова С.О*student/студентка**Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,**Kyiv, Beresteiska Street, 54/1, 03057**Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,**Київ, Берестейський проспект, 54/1, 03057*

Анотація. Сучасний розвиток технологій штучного інтелекту породжує виклики для правового середовища, вимагаючи адаптації законодавства до нових реалій. Наша стаття присвячена аналізу поточного стану та перспектив правового регулювання інноваційних технологій у сфері штучного інтелекту. Світові розробки відповідних технологій вимагають не лише технічного розуміння, але й адекватного правового регулювання, оскільки зміни та вдосконалення в цій сфері відбуваються в швидкому темпі. У ході аналізу були використані: порівняльно-правовий метод для огляду законодавства різних країн, емпіричні дослідження випадків застосування штучного інтелекту у юридичній практиці, а також аналіз наукових публікацій та аналітичних звітів. Були виявлені прогалини, запропоновані зміни та доповнення до чинного законодавства та визначені ключові напрямки подальшого його розвитку.

Результати наукового дослідження вказують на необхідність уточнення та додаткового правового регулювання багатьох аспектів предмета нашого дослідження, зокрема в галузі захисту персональних даних, відповідальності за автономні системи штучного інтелекту.

Висновки до наукової роботи спрямовані на активну участь законодавців у створенні гнучких правових механізмів, які враховували б швидкі зміни у сфері штучного інтелекту, забезпечуючи баланс між інноваціями та захистом прав та свобод громадян.

Ключові слова: *правове регулювання, інновації, штучний інтелект, національне законодавство, правова регламентація в ЄС, захист персональних даних.*

Вступ.

Двадцять перше століття називають ерою інновацій, де провідною сферою став штучний інтелект. Наразі технології штучного інтелекту застосовуються, як в професійному, так і в повсякденному житті, наприклад: смартфонами можна керувати за допомогою голосу, а віртуальні помічники можуть надавати відповіді на наші запитання, більш того, автопілот може керувати літаком або автомобілем. Питання правового регулювання сфери штучного інтелекту та його впливу на реалізацію та захист прав людини перебувають на етапі активних наукових обговорень та новітніх розробок.

В ході нашого дослідження було проаналізовано національне законодавство у сфері штучного інтелекту, а також особливості його правового регулювання в окремих країнах Європейського Союзу. Застосована наступна методологічна основа наукового дослідження: по-перше, метод аналізу

нормативно-правових актів, з метою вивчення поточного стану законодавства щодо штучного інтелекту та інновацій у цій сфері, а також, метод порівняльно-правового аналізу у контексті порівняння законодавства різних країн щодо правового регулювання штучного інтелекту. По-друге, використані емпіричні дослідження у питанні застосування штучного інтелекту, з точки зору їх впливу на правове середовище та статистичні дані щодо використання штучного інтелекту в різних галузях та їхнього впливу на соціальне-економічне середовище.

Основний текст.

Використання сучасних технологій породило процеси революційних перетворень в сучасному суспільстві і спричинило так звану цифрову революцію. В даних умовах фундаментальні права людини, які гарантовані Конституцією України, зокрема: свобода та недоторканність, невтручання в приватне життя, свобода думки і слова набувають розширеного змісту.

Аналіз літератури за темою дослідження дозволяє виділити дві групи правових проблем, які є найбільш поширеними при використанні штучного інтелекту:

1) Перша група проблем пов'язана з необхідністю правового регулювання функціонування штучного інтелекту, а результати його використання мають бути направлені на запобігання нанесенню шкоди суспільству від масового необережного використання таких систем;

2) Друга група проблем більш пов'язана з необхідністю регламентації використання штучного інтелекту в конкретних сферах діяльності або для досягнення загальнодержавних інтересів [6, с. 51].

З метою вирішення проблем першої групи, необхідно розробити та затвердити універсальні принципи використання систем штучного інтелекту. Вирішення другої групи проблем є більш складним завданням, яке потребує належної регламентації та розробки детального правового регулювання стосовно кожної галузі, в якій застосовуються штучний інтелект задля забезпечення корисних наслідків та мінімізації негативних.

Науковці Лінес Р. і Люсіверо Ф. пропонують дотримуватися такої градації підходів до правового регулювання розробки і застосування технологій штучного інтелекту:

– регулювання розробки та виробництва штучного інтелекту за допомогою прийняття спеціального законодавства у відповідній сфері;

– регулювання поведінки користувача технології штучного інтелекту за допомогою застосування наявних законодавчих інструментів;

– регулювання поведінки штучного інтелекту за допомогою встановлення (нормами технічної регламентації і стандартизації) певних стандартів архітектури штучного інтелекту) [8].

Також, є необхідним перегляд концепції правосуб'єктності, що само по собі є досить спірним та непростим завданням. Однак, необхідно враховувати, що зайва врегульованість потенційних ризиків може бути неефективною оскільки не дозволить далі розвиватися цій галузі, використовувати сприятливий позитивний потенціал штучного інтелекту в повній мірі [9, с. 513,

536].

Щодо питання правового регулювання штучного інтелекту в Україні варто зазначити, що наша держава вже почала правову регламентацію даного питання прийняттям Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02 грудня 2020 року №1556-р, яким було схвалено Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні. Концепція визначає штучний інтелект, як організовану сукупність інформаційних технологій, із застосуванням якої можливо виконувати складні комплексні завдання шляхом використання системи наукових методів досліджень і алгоритмів обробки інформації, отриманої або самостійно створеної під час роботи, а також створювати та використовувати власні бази знань, моделі прийняття рішень, алгоритми роботи з інформацією та визначати способи досягнення поставлених завдань [2].

Оскільки штучний інтелект є програмним продуктом подібним до комп'ютерної програми, то й правове регулювання наразі в Україні застосовується до нього як до аналогії з комп'ютерною програмою. Наразі в Україні правове регулювання комп'ютерної програми являється аналогічним до літературного твору [1].

Окрім того, в контексті даної тематики доволі часто виникає питання щодо суб'єкта авторського права на твір, який створений за допомогою штучного інтелекту. В більшості країн англосаксонської системи права та Європейського Союзу, зазвичай, авторські права належать людині, адже штучний інтелект не може бути наділений правами інтелектуальними власності. Така практика набула поширення після судового прецеденту, що стався в США. Так, судом в Сан-Франциско розглядався спір «Наруто проти Девіда Джона Слейтера» щодо авторського права на селфі, зробленого мавпою Наруто. При цьому, позов в інтересах мавпи подала організація із захисту прав тварин PETA (People For The Ethical Treatment of Animals). Однак, і суд першої інстанції, і апеляційний суд дійшли висновку, що незважаючи на положення законодавства про захист прав тварин, останні не мають права на звернення за захистом своїх порушених прав інтелектуальної власності [7]. Такі права мають лише людські істоти. За аналогією, наявність права інтелектуальної власності не розповсюджується і на штучний інтелект. Однак, на законодавчому рівні залишається не врегульованим питання, яку людину вважати автором твору: особу, яка дала завдання такій програмі, чи творця програми. Дане питання залишається відкритим. Наразі, зазвичай, при купівлі-продажу програми, що містить технології штучного інтелекту, укладається відповідний договір або угода користувача, які врегульовують питання авторства внаслідок використання такої програми. Іншими словами діє принцип *pacta sunt servanda* (договори повинні виконуватися) [3].

З метою правового регулювання штучного інтелекту в Україні в Національній асоціації адвокатів України була створена робоча група, яка займається аналізом найважливіших юридичних питань розвитку та використання штучного інтелекту, визначення меж його використання в різних галузях, а також захистом персональних даних, зібраних системами штучного інтелекту, визначенням правил щодо їх збереження та використання [3].

В Європейському союзі перші спроби регламентування штучного інтелекту, зокрема роботів, були ухвалені Резолюцією Європарламенту від 16 лютого 2017 року. У галузі цивільного права для урегулювання питань пов'язаних із робототехнікою ухвалені такі механізми: створення системи реєстрації роботів і спеціального фонду страхування цивільної відповідальності, пропорційна відповідальність розробників і власників роботів, залежна від часу, упродовж якого власник навчав робота. Надалі, ускладнення таких технологій вимагатиме переходу до нової, більш складної, схеми правового регулювання [6].

Загалом мета Європейського Союзу - сприяти розвитку надійного, етичного штучного інтелекту, який відповідає нормам законодавства. З цією метою, ЄС працює над адаптацією законодавства, розробляє етичні принципи та правові норми, що стосуються використання штучного інтелекту. Зокрема, починаючи з 2021 року в рамках ЄС розробляється перший у світі закон про штучний інтелект – Artificial Intelligence Act. Саме в проекті цього Акту вперше надано розгорнуте правове визначення штучного інтелекту в ЄС, яке може стати прикладом для інших країн, в тому числі й України: «Штучний інтелект – це машинна система, яка розроблена для роботи з різним рівнем автономності та яка може, для явних або прихованих цілей, генерувати результати, такі як прогнози, рекомендації або рішення, що впливають на фізичне або віртуальне середовище» [5].

Щодо правового регулювання штучного інтелекту, то до прикладу Канада стала першою країною у світі, яка створила Національну стратегію штучного інтелекту (Панканадська стратегія штучного інтелекту) на урядовому рівні, оприлюднивши її у 2017 році. Панканадська стратегія штучного інтелекту являє собою п'ятирічний план з фінансування досліджень та пошуку талантів для цієї галузі [5].

Окрім того, корисним та цікавим є досвід Великобританії у даній сфері, адже ця країна розробила та затвердила базові стандарти з державного регулювання процесами, пов'язаними з впровадженням технологій штучного інтелекту. Вони були викладені у Національній Стратегії штучного інтелекту, підготовленій урядом Великої Британії та опублікованій 22 вересня 2021 року та координаційному документі «Створення інноваційного підходу до регулювання штучного інтелекту», представленому урядом 18 липня 2022 року [5].

Деякі країни мають занепокоєння стосовно захисту персональних даних у сфері штучного інтелекту, наприклад Італія обмежила доступ до всім відомого Chat GPT, через занепокоєння щодо обробки персональних даних громадян. Італійський регулятор зазначає, про відсутність правової основи, яка б виправдовувала масовий збір і зберігання персональних даних з метою «навчання» алгоритмів, що лежать в основі роботи платформи [5].

Висновки.

У дослідженні було розглянуте правове регулювання штучного інтелекту в Україні та Європейському Союзі з кожним роком набуває все більшої актуальності у зв'язку з розвитком відповідних технологій. Більшість країн

наразі продовжують працювати над створенням ефективних норм права, що враховують особливості штучного інтелекту. Вирішення проблем пов'язаних із правовим регулюванням відповідної сфери суспільного життя, вимагають розробки нової галузі права, яка покликана регулювати використання штучного інтелекту та юридичну відповідальність за розробку та використання відповідних технологій.

Ефективність правового регулювання інноваційних технологій штучного інтелекту потребує об'єднання зусиль усіх зацікавлених сторін, включаючи дослідників, розробників, лідерів галузі, громадянського суспільства на всіх рівнях. Це сприятиме гармонізації політики у сфері штучного інтелекту, підготовці належного законодавчого забезпечення та захисту прав людини під час використання штучного інтелекту. Колективістський підхід дозволить забезпечити стабільність, захищеність та ефективне використання інноваційних технологій штучного інтелекту у майбутньому.

Література:

1. Про авторське право і суміжні права: Закон України № 2811-IX від 1.12.2022 року *Голос України* від 31.12.2022 р. № 267 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#top>

2. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні: Розпорядження КМУ № 1556-р від 02.12.2020 р. *Урядовий кур'єр офіційне видання* від 18.12.2020 — № 247 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>

3. Буров Микита. Хто несе відповідальність за помилки штучного інтелекту? *Юрист і Закон. Судова практика і новації 2023* частина 1 № 49 грудень 2023р. URL: https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA012676

4. Правове регулювання штучного інтелекту. *Голос України* № 157 від 8 серпня 2023 року. URL: <http://www.golos.com.ua/article/372783>

5. Клян А. Правове регулювання штучного інтелекту в Україні та світі від 03.02.2022 р. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/>

6. Корнеєва С.Р. Теоретичні підходи до визначення поняття та правового регулювання штучного інтелекту. *Том 66 (2021): Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право* від 29.11.2021 року. с. 50-55. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.66.9>

7. Редька Д. Кому саме належать авторські права на твір, створений за допомогою ШІ. *Юридична Газета* № 11-12 URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/komu-same-nalezhat-avtorski-prava-na-tvir-stvoreniy-za-dopomogoyu-shi.html>

8. Leenes R., Lucivero F. Laws on Robots, Laws by Robots, Laws in Robots: Regulating Robot Behaviour by Design. *Закони про роботів, Закони створені роботами, Закони в сфері робототехніки: Регулювання поведінки роботів* DOI: <https://doi.org/10.5235/17579961.6.2.193>

9. Calo R. Robotics and the Lessons of Cyberlaw. *Робототехніка та питання*

кіберправа. California Law Review. 2015. Vol. 103. № 3. P. 513–563. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2402972>

References

1. On Copyright and Related Rights: Law of Ukraine № 2811-IX dated December 1, 2022. Holos Ukrainy (The Voice of Ukraine) dated December 31, 2022, № 267 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#top>
2. Approval of the Concept of Artificial Intelligence Development in Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1556-r dated December 2, 2020. Uriadovyi Kurier Official Edition dated December 18, 2020, No. 247 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#Text>
3. Burov Mykyta. Who is Responsible for Errors Made by Artificial Intelligence? Lawyer and Law. Judicial Practice and Innovations 2023 Part 1 No. 49 December 2023 URL: <https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine/article/EA012676>
4. Legal Regulation of Artificial Intelligence. Holos Ukrainy (The Voice of Ukraine) No. 157 dated August 8, 2023. URL: <http://www.golos.com.ua/article/372783>
5. Klyan A. Legal Regulation of Artificial Intelligence in Ukraine and Worldwide dated February 3, 2022. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/pravove-regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukrayini-ta-sviti/>
6. Korneyeva S.R. Theoretical Approaches to Defining the Concept and Legal Regulation of Artificial Intelligence. Volume 66 (2021): Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law dated November 29, 2021. P. 50-55 DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.66.9>
7. Redka D. Who Owns Copyrights to a Work Created with the Help of AI. Juridical Newspaper № 11-12 URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/244689/242504>
8. Leenes R., Lucivero F. Laws on Robots, Laws by Robots, Laws in Robots: Regulating Robot Behaviour by Design. DOI: <https://doi.org/10.5235/17579961.6.2.193>
9. Calo R. Robotics and the Lessons of Cyberlaw. California Law Review. 2015. Vol. 103. No 3. P. 513–563. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2402972>

Abstract: *In the work, we have analyzed the current development of artificial intelligence technologies and the adaptation of legislation to new realities. Our article is dedicated to analyzing the current state and prospects of legal regulation of innovative technologies in the field of artificial intelligence. Global advancements in these technologies require not only technical understanding but also appropriate legal regulation, as changes and advancements in this field occur at a rapid pace. The results of the scientific research indicate the necessity for clarification and additional legal regulation of many aspects within the scope of our study, particularly in the realm of personal data protection and liability for autonomous artificial intelligence systems.*

The conclusions drawn from the scientific work aim to encourage active participation by legislators in creating flexible legal mechanisms that account for rapid changes in the sphere of artificial intelligence, ensuring a balance between innovation and the protection of rights and freedoms of citizens.

Key words: *legal regulation, innovations, artificial intelligence, national legislation, legal regulation in the EU, personal data protection.*

Статья отправлена: 18.12.2023 г.

© Пікуля Т.О.